

УДК 621.3: 631.53.027.33

ДОСЛІДЖЕННЯ ШВИДКОСТІ ПОТОКУ ЗЕРНОВОЇ МАСИ В КАМЕРІ ОБРОБКИ ПРИ ГРАВІТАЦІЙНОМУ ВИТІКАННІ

Берека О.М., д.т.н.,

Науменко О.В., аспірант.*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Тел.: (044) 527-87-35, (044) 527-87-36

Анотація – розглянуто фактори впливу під час обробки зерна на швидкість зернової маси в камері обробки та час витоку з камери, представлено встановлені залежності швидкості витікання та часу витоку зерна від кута відкриття затвора при гравітаційному витіканні.

Ключові слова – зернова маса, швидкість витікання, час обробки, кут відкриття, сильне електричне поле.

Постановка проблеми. Для знищення комах-шкідників у зернової масі за допомогою сильного електричного поля (СЕП) (рис. 1) необхідно забезпечити ефективну дозу обробки. Основними складовими дози обробки є концентрація озону та час експозиції.

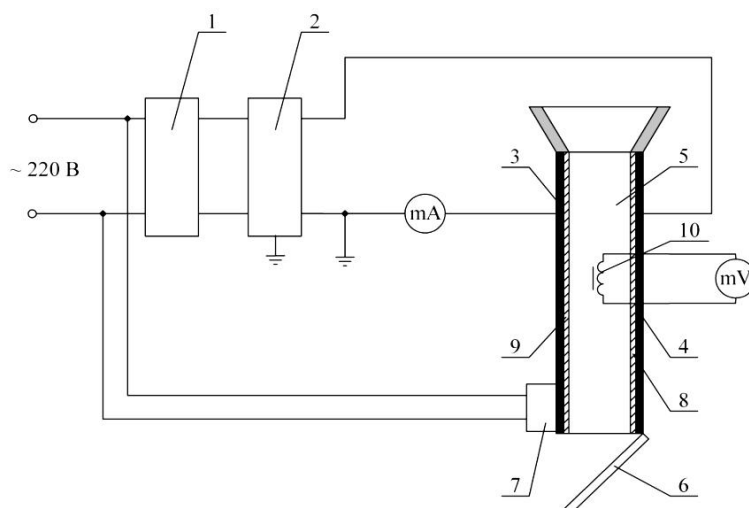

Рис. 1. Схема установки для знищення комах-шкідників у зернової масі під дією СЕП: 1 – регулятор напруги; 2 – джерело високої напруги; 3, 4 – електроди; 5 – робоча камера; 6 – затвор витікання; 7 – електромагнітний вібратор; 8, 9 – ізоляційні пластини; 10 – індуктивний датчик.

* Науковий керівник – д.т.н. Берека О.М.

©д.т.н. Берека О.М., аспірант Науменко О.В.

Аналіз останніх досліджень. Концентрація озону залежить від напруженості електричного поля в зерновій масі, виду культури та вологості зерна [2, 4]. Час знаходження комах-шкідників в СЕП залежить від висоти камери обробки та швидкості руху зернової маси. В представленій установці [3] рух зернового матеріалу здійснюється під дією сили тяжіння, вібрації та СЕП. На швидкість руху зернової маси в камері обробки має вплив кожний з наведених чинників. В даній роботі розглянемо рух зернової маси під дією сили тяжіння.

Формулювання мети статті. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування процесу витікання зерна під впливом сили тяжіння і встановлення залежності швидкості та часу витікання зерна від кута відкриття затвора витікання.

Основна частина. Швидкість витікання зерна на виході його з випускного отвору залежить від його тиску в площині випускного отвору [7]

$$v = \lambda \cdot \sqrt{2 \cdot g \cdot \frac{\sigma}{\rho \cdot g}}, \quad (1)$$

де v – швидкість витікання зерна на виході з отвору; σ – тиск зернового матеріалу над отвором; ρ – насипна густина зерна; g – прискорення вільного падіння ($g = 9,81 \text{ м/с}^2$); λ – коефіцієнт витікання.

Величина тиску над отвором залежить від форми камери обробки, розмірів випускного отвору, властивостей зернового матеріалу і його механічного стану. У випадку бокового витікання похилого потоку зернової маси тиск над отвором залежить від кута нахилу потоку зерна до горизонталі [6, 7]

$$\sigma = (\sin^2 \alpha + m \cdot \cos^2 \alpha) \cdot \rho \cdot g \cdot \chi \cdot R_z - \frac{\tau_0}{f}, \quad (2)$$

де α – кут нахилу потоку зерна до горизонталі; R_z – гідравлічний радіус випускного отвору; m – коефіцієнт сипучості зернової маси, χ – коефіцієнт, що залежить від величини коефіцієнта внутрішнього тертя в зерновому матеріалі; f – коефіцієнт внутрішнього тертя зернового матеріалу; τ_0 – початкова напружка зсуву.

Розрахункова схема установки при гравітаційному витіканні наведена на рис. 2.

При проходженні зерна через камеру обробки воно проходить під кутом α до горизонталі через випускний отвір $a-a$.

Використовуючи теоретичні підходи і методики Алфєрова та Зєнкова [1, 6, 7] та враховуючи вирази (1) і (2), для швидкості витікання зерна в перерізі $a-a$ можна записати

$$v_{a-a} = \lambda \cdot \sqrt{\sin^2 \alpha + m \cdot \cos^2 \alpha} \cdot \sqrt{2 \cdot g \cdot \left(\chi \cdot R_{a-a} - \frac{\tau_0}{g \cdot \rho \cdot f} \right)}, \quad (3)$$

де α – кут відкриття затвора (кут нахилу потоку зерна до горизонталі); R_{a-a} – гідравлічний радіус перерізу $a-a$.

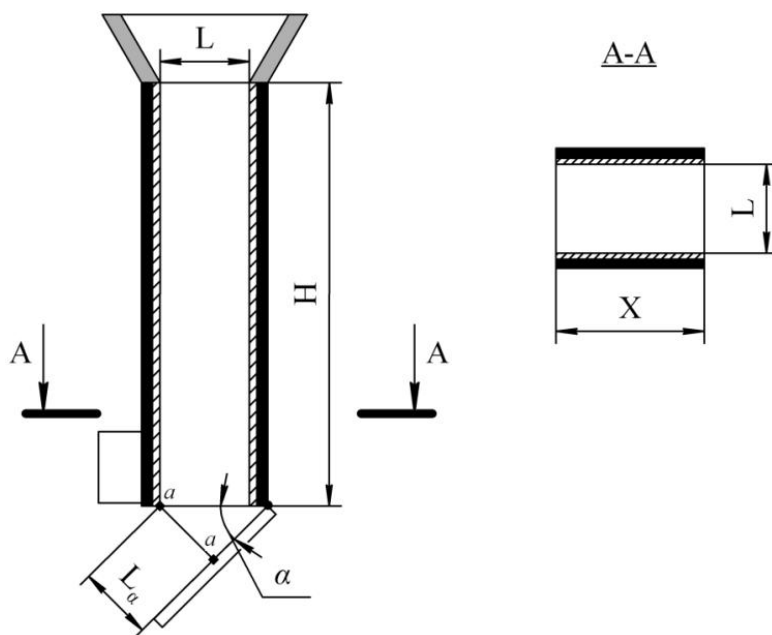

Рис. 2. Розрахункова схема визначення швидкості зерна.

Коефіцієнт χ визначається за виразом [7]

$$\chi = \frac{1}{f} + 2 \cdot f - \sqrt{1 + f^2} . \quad (4)$$

Коефіцієнт внутрішнього тертя зернового матеріалу [1, 6, 7, 8]

$$f = \operatorname{tg} \varphi , \quad (5)$$

де φ – кут внутрішнього тертя зернового матеріалу.

Коефіцієнт витікання [7]

$$\lambda = \frac{1}{\sqrt{2 \cdot f \cdot \chi}} . \quad (6)$$

Гідравлічний радіус перерізу визначається, як відношення площі перерізу до його периметру з урахуванням крупності частинок зерна [Ошибка! Неизвестный аргумент ключа.]

$$R_{a-a} = \frac{X \cdot (L_\alpha - d)}{2 \cdot (X + L_\alpha - d)} , \quad (7)$$

де X – довжина камери; L_α – ширина випускного вікна; d – крупність частинки зерна [1]

$$d = \sqrt[3]{a \cdot b \cdot c} , \quad (8)$$

де a, b, c – середні розміри частинок зерна, м.

Ширина випускного вікна

$$L_\alpha = L \cdot \sin \alpha , \quad (9)$$

де L – відстань між електродами, м.

Коефіцієнт сипучості [6]

$$m = \frac{1 - \sin \varphi}{1 + \sin \varphi}. \quad (10)$$

Визначивши швидкість витоку зерна з отвору можна визначити пропускну здатність камери обробки [5, 6]

$$q = v_{a-a} \cdot S_{a-a}, \quad (11)$$

де q – продуктивність камери обробки, м³/с; S_{a-a} – площа випускного вікна

$$S_{a-a} = X \cdot (L_{\alpha} - d). \quad (12)$$

Знаючи продуктивність камери q можна визначити час витікання (час обробки) зерна з камери обробки [5, 6]

$$t = \frac{V}{q}, \quad (13)$$

де t – час витоку зерна з камери обробки; q – продуктивність камери, визначається за виразом (12) з урахуванням (13); V – об'єм камери

$$V = X \cdot L \cdot H, \quad (14)$$

де H – висота камери обробки, м.

Середня швидкість v проходження зерном камери обробки

$$v = \frac{H}{t}. \quad (15)$$

За встановленими залежностями в програмному забезпеченні Mathcad проведено розрахунок граничних значень часу та швидкості витоку для ячменю з густиною $\rho = 580-800$ кг/м³ [8, 9], кутом внутрішнього тертя $\varphi = 25-30^\circ$ [8]. Значення напруги початкового зсуву τ_0 зерна приймалося в межах 15-20 Н/м² [6]. Розміри частинок зерна приймалися такими [10]: довжина $a = 7...14.6$ мм, ширина $b = 2...5$ мм, товщина $c = 1,2...4,5$ мм. Розміри установки приймалися відповідно конструктивних параметрів експериментальної камери обробки: висота $H = 0,82$ м; відстань між електродами $L = 0,03$ м; довжина камери $X = 0,05$ м. Кут відкриття затвора витікання $\alpha = 0...90^\circ$.

Експериментальна перевірка теоретичних залежностей проводилася на зерні ячменю сорту «Солнцедар» вологістю 12,5 %. Для цього зерно ячменю засипали в камеру, відкривали затвор на певний кут і визначали час витоку зерна. За виразом (16) визначали швидкість витоку зерна ячменю.

Результати математичних розрахунків та експериментальні дані наведені на рис. 3 та рис. 4.

З представлених результатів на рис. 3 та рис. 4 видно, що дані експериментальних досліджень знаходяться в межах області (виділена сірим кольором) допустимих значень часу та швидкості проходження зерном камери обробки, які визначені кривими 1 та 2 на рис.3 та рис. 4.

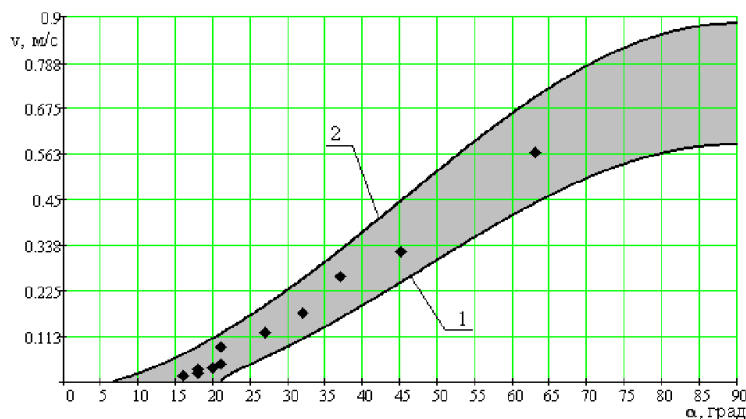

Рис. 3. Гравітаційне витікання зернової маси ячменю з камери обробки: 1, 2 – нижня і верхня межі швидкості витоку зерна ячменю з камери обробки, $\blacklozenge$ – експериментальні дані для ячменю сорту «Солнцедар» вологістю 12,5%.

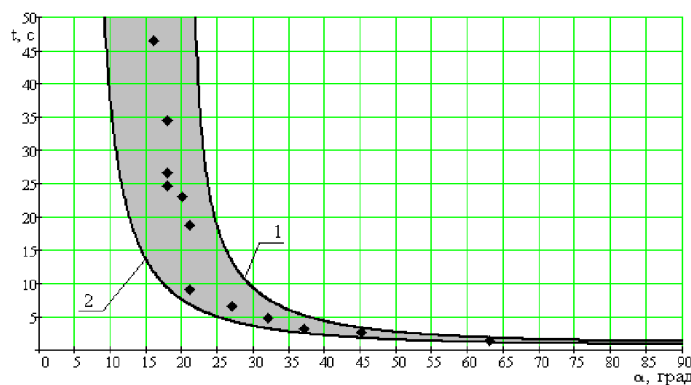

Рис. 4. Гравітаційне витікання зернової маси ячменю з камери обробки: 1, 2 – нижня і верхня межі часу витоку зерна ячменю з камери обробки; $\blacklozenge$ – експериментальні дані для ячменю сорту «Солнцедар» вологістю 12,5 %.

Висновки. Обґрунтовано процес витоку зернової маси з камери обробки під дією гравітації. Встановлено залежності часу та швидкості гравітаційного витікання зернової маси від кута відкриття затвора витікання. Представлені аналітичні вирази дозволяють визначати час та швидкість витоку зерна з камери обробки в залежності від кута відкриття затвора витікання, враховуючи його фізико-механічних характеристики.

Література

1. Алферов К.В. Бункерные установки. Проектирование, расчет и эксплуатация / К.В. Алферов, Р.Л. Зенков.– М.: Государственное научно-техническое издательство машиностроительной литературы, 1955.– 308 с.
2. Берека О.М. Дослідження режимних параметрів при знезаражуючій обробці зерна різних видів культур у сильному електричному полі / О.М. Берека, С.М. Усенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – Вип. 166, Ч.3. – К.: НУБіП України, 2011. – С.32-37.

3. *Берека О.М.* Знешкодження в сильних електричних полях комах-шкідників зерна / *О.М. Берека, О.В. Науменко* // *Motrol. Motorization and power industry in agriculture*, 2011. – Volume 13D. – С. 291-295.
4. *Берека О.М.* Часткові розряди в зерновій масі під дією сильного електричного поля / *О.М. Берека, С.М. Усенко, С.В. Петриченко* // *Праці Таврійського державного агротехнічного університету*. – Вип. 11, Том 6. – Мелітополь: ТДАТУ, 2011. – С. 184-191.
5. *Гячев Л.В.* Движение сыпучих материалов в трубах и бункерах / *Л.В.Гячев*. – М.: «Машиностроение», 1968. – 184 с.
6. *Зенков Р.Л.* Машины непрерывного транспорта: Учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности "Подъемно-транспортные машины и оборудование" / *Р.Л. Зенков, И.И. Иваишков, Л.Н. Колобов*. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: "Машиностроение", 1987. – 432 с.
7. *Зенков Р.Л.* Механика насыпных грузов (основания расчета погрузочно-разгрузочных и транспортирующих устройств) / *Р.Л. Зенков*. – М.: Государственное научно-техническое издательство машиностроительной литературы (Машгиз), 1952. – 217 с.
8. *Редзько В.В.* Затворы для сыпучих материалов (конструкции и расчет) / *В.В. Редзько*. – Москва-Ленинград: Издательство "Машиностроение", 1964. – 168 с.
9. *Трисвятский Л.А.* Хранение зерна / *Л.А. Трисвятский*. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Агропромиздат, 1985. – 351 с.
10. *Подпратов Г.І.* Зберігання і переробка продукції рослинництва: навчальний посібник / *Г.І. Подпратов, Л.Ф. Скалецька, А.М. Сеньков, В.С. Хилевич*. – К.: Мета, 2002. – 495 с.

ИССЛЕДОВАНИЯ СКОРОСТИ ПОТОКА ЗЕРНОВОЙ МАССЫ В КАМЕРЕ ОБРАБОТКИ ПРИ ГРАВИТАЦИОННОМ ИСТЕЧЕНИИ

Берека О.Н., Науменко А.В.

Аннотация

Рассмотрены факторы влияния на скорость зерновой массы в камере обработки и время истечения из камеры, представлены зависимости времени и скорости истечения зерна от угла открытия затвора при гравитационном истечении.

RESEARCH OF GRAIN FLOOD SPEED IN PROCESSING CELL UNDER GRAVITATIONAL FLOW

O. Bereka, O. Naumenko

Summary

It is looked at influence factors during processing on grain flood speed time processing, it is determined grain flood speed and time dependences on bolt turning angle.